

Uluslararası İlişkiler Literatüründe Savaşın, Yerini Barışa Bırakması Mümkün Mü?

İçeriği Yazan: [Merve Gülçin GÜLEÇ](#) [1] Zaman: Cum, 16/01/2015 - 12:58

Yazar: Merve Gülçin GÜLEÇ

Yazının Yazıldığı Tarih: 7.01.2015

Özet

Bu makale savaş teorileri ile ilgili olarak, Immanuel Kant ve Rousseau'nun devletler arası barış ve savaş üzerine görüşleri konusunda bir karşılaştırma yapmayı amaçlamaktadır. Makalenin başlangıcında Van Clausewitz'ın savaş kavramının tanımı yer alacak ve sonrasında "*Uluslararası ilişkiler literatüründe savaşın, yerini barışa bırakması mümkün mü?*" sorusuna yanıt aranacaktır. Devletler arası barış sorununa doğrudan doğruya eğilen en önemli düşünür Kant'tır. Ebedi barış kavramı, Kant ile literatüre girmiştir. Devletler arası iletişim, bağımlılık ve rekabetin savaşlara neden olduğunu öne süren Rousseau ve rekabetin çatışmaya yol açmayacağını, aksine barış ve uyumu gerçekleştireceği görüşünü savunan Kant, devletlar arası ilişkiler konusunda iki uç düşünür olarak karşımıza çıkar.

Giriş

"Savaş bağımsız bir olgu değil, fakat siyasetin başka araçlarla devamıdır. Onun için her stratejik planın ana hatları nitelik itibarıyla büyük ölçüde siyasidir ve o siyasi nitelik, stratejik plan hareketin ve devletin tümünü kapsadıkça artar. Bir savaş planı, doğrudan doğruya çatışan devletin siyasi şartlarından ve onların üçüncü devletlerle ilişkilerinden ortaya çıkar." Van Clausewitz savaşı ilk tanımlayan Prusyalı generaldır. **Clausewitz**'e göre savaşın amacı, rakibine kendi niyetini yaptırmaktır. Clausewitz, "**Mutlak Savaş**" kavramını geliştirmiş ve bu bir idea olarak kalmıştır. Tıpkı Kant'ın "Ebedi Barış" kavramı gibi. Mutlak savaş, cehennemi akıllara getirirken, ebedi barış kavramı ise cenneti düşündürmüştür. Kant ve Clausewitz birbirine zıt iki ideayı oluşturmuş olmalarına rağmen, aynı dönemin düşünce ve kültür akımlarından etkilenecek kendi fikirlerini oluşturmuşlardır. Ancak her iki kavram da tarihin sonunun geldiğini ifade etmekte ve sonuç olarak güvenlik ikilemini yöneterek yaşamayı öğrenmenin zorunluluğunu ortaya koymuştur. Her ikisinin de ideaları hayatta tam anlamı ile bir karşılık bulmasa da, Avrupa Birliği kendini Kantçı olarak tanımlamıştır.

Rousseau'nun ünlü eseri Toplum Sözleşmesi'nin ilk satırları: " İnsan özgür doğar, oysa ki her yerde zincirlere vurulmuştur." ile başlamıştır. Ona göre; İnsanın topluma dönüşmesi, kurumsallaşması, özellikle siyasi kurumların gelişmesi, esasında insanın içindeki doğal yapısını bozmuştur. Bu bozulma sonucunda barış düzeni sona ermiştir. Ancak kurumsallaşmadan önceki döneme dönülebilirse, barışın ve doğal hayatın devamını savunmuş ancak bunun imkansızlığını da kabul etmiştir. Devletler üstü bir federasyon kurularak, devletler arasındaki savaşı durdurma olasılığı bile yaratılsa kalıcı barışın bir hayal olduğu sonucuna varmıştır. Bu yönde önerdiği oluşumlar savaşı sona erdirmeye hedefinde olmasına rağmen, sonunda bunun imkansız olduğunu kabul etmiştir.

Kant ve Rousseau

Kant için uluslararası barışı sağlamak bir ahlaki görev ve koşulsuz emirdir. Ona göre, siyasal hayat insanların güvenliğini, mülkünü, çıkarlarını korumanın aracı olmakla sınırlı değildir. Ahlaki hayatlarını mükemmelleştirmenin de yolu olmuştur. Kısacası, Kant için uluslararası barışın gerçekleşmesi ahlaki yaşamın bütünlüğünü koruması için bir zorunluluktur. Rousseau'ya göre; devlet, toplumsal sözleşme ile kurulan topluluğun sorunlarını çözmek için yeterli olmuştur. Tıpkı Hobbes'un Leviathan'ın da olduğu gibi. Kant için ise, aynı yeterlilik söz konusu olmamıştır.

Kant için ahlaki felsefe çok önem taşımıştır. Kant savaş sırasında bile, tarafların birbirlerine karşı dürüst ve ilkeli olması gerekliliğini savunmuştur. Savaş, normal zamanda hukuk içinde yargılama yapabilecek hiçbir mahkemenin bulunmaması sebebiyle hakkını kuvvet kullanılarak savunmak için başvuru mecburi ve üzücü bir durum olmuştur. Kant'a göre savaş zorunlu bir araçtır ama sadece doğal durumda geçerliliğini korumuştur. Ona göre eğer adil bir hukuk sistemi varsa savaşa gerek kalmaz. Kant savaş zamanında dahi hukukun hiçe sayılmaması gerektiğini savunmuştur. Savaşta casusluğun, suikastçiliğin, zehirleyiciliğin, ve keskin nişancılığın dezenformasyon kullanılan bir vasıta olmaktan çıkarılmasını, ileride kurulacak barış için mutlak bir gereklilik olduğunu belirtmiştir. Bu nedenle cezalandırma savaşı, imha savaşı ve boyun eğdirmeye yöntemlerini kabul etmemiştir. Düşmanı tamamen ortadan kaldırmayı hedefleyen bir savaş, savaş değil yok etmektir. Ona göre savaş en büyük insanlık suçu olmuştur.

Rousseau, savaşın ahlaki potansiyeli yok ettiğini ve bu ahlaki potansiyel belirli sınırlara hapsettiği fikrini öne sürmüştür. Ona göre ahlak sorunu da toplumsal eşitsizliğin bir parçası olmuştur. Rousseau, ancak toplumdaki ahlaki değerlere ulaşırsa barışın mümkün olabileceğini savunmuştur. Sorunlar, savaşlar ve çatışmalar her zaman toplumsal eşitsizliklerden doğmuştur. Bu eşitsizliklerin çözülmesi durumunda, ahlaki açıdan değerlere ulaşılacaktır. Bu değerleri olan toplumlar ve onların oluşturduğu devletler aracılığı ile ancak istenilen uluslararası alanda ahlaki barış ortamı sağlanacaktır.

Kant uluslararası barışı sağlamanın yollarının başında, ahlaki felsefe sonucunda geliştirdiği edebi barış kuramı yer almıştır. Ebedi barış, ahlak ve hukuk üzerine inşa edilen bir cumhuriyet yönetimine sahip devletin ideasıdır. Bu barış her şeyden önce eşitsizlikleri ortadan kaldırmayı, insanların özgür bir ortamda yaşamasını, savaşa son verilmesi için gereken düzeni sağlamak için bir zorunluluktur. Bu devletlerin oluşturacağı bir federalist yapı, uluslararası hukuku oluşturarak, devletler arası ilişkilere hakim olan savaşa da son verilmesini sağlayacak ve bu ebedi barışın önkoşulu olmuştur. Ancak tüm devletlerin bir araya gelmesi imkansız olduğundan ancak belirli devletlerin oluşturacağı federal yapıları sadece bu yapılara üye devletleri koruyabilecektir. Burada tüm devletlerin oluşturabileceği bir üst yapı olmaması nedeni ile ebedi barış projesi hayata geçememiştir. Ancak hala bir idea olarak geçerliliğini korumaktadır. İkinci olarak devletler arasında ticari ilişkileri artırmak ve onların birbiri ile serbest ticarete bulunmaları, uluslararası barışı sağlayacaktır. Üçüncü durumda ise, cumhuriyetçi ve demokratik yapıdaki devletlerin savaş yapmayacağına dair görüş oluşmuştur. Rousseau bu üç önermeye de katılmamıştır.

19. yüzyılla birlikte devletler arasında ticaret gelişmiştir. Bu şekilde gelişen ilişkiler, uluslararası alanda barışı da tesis etmiş ve kalıcı barışın bir bölümünün gerçekleşmesine katkıda bulunmuştur. Devletler arasında liberalizmle birlikte gelişen ticari faaliyetler, onların ticareti ön plana çıkararak, savaşı istemediğini ortaya koymuştur. Savaş yerine ticaret bir tercih olmuştur. Kant, bu şekilde doğal bir barış ve güvenlik alanında da oluştuğunu, insanların oluşturduğu cumhuriyetçi ve demokratik devletlerin, insanların ticari ihtiyaçlarına cevap verebilmek adına barışı koruduğunu göstermiştir. Ancak Kant'ın aksine, Rousseau bu yeni uluslararası alanda ilişkilerin bir zorunluluğa ve karşılıklı bağımlılık olarak geri dönüş yapacağına, bunun ise yeni savaşa neden olacağı tezini sunmuştur. Uluslararası alanda meydana gelecek savaşlar, tekrar toplumsal güvensizliği artıracak ve ebedi barış sağlanamayacaktır. Sonuç Rousseau için " En genel olan irade aynı zamanda en adil olanıdır." sözleri ile toplumun iradesinin aslında adil olanı sağlayacağını dile getirmiştir. Ona göre, insanın bencilliği ve doğasında kendisini öncelikle düşünmesi, bunu aşamaması sonucunda ahlaki yükümlülüklerini yerine getirmemesi adil bir barış ortamının da engelleyicisi olmuştur. Ahlaki sorumluluğunu alan bireyler dahi olsa Rousseau için cumhuriyetçi ve demokratik bir devlet düzeni barış için yeterli olmamıştır. Rousseau, Kant'ın Ebedi Barış ideasındaki gibi bir barışın hayal olduğunun sonucuna varmıştır. Kant, Rousseau'nun tüm karamsar düşüncelerine rağmen barışın mümkün olduğunu savunmuştur. tıpkı Avrupa Birliği'nde olduğu gibi bir federalist üst yapıyı tüm ülkeler arasında kurarak, ebedi barışı tesis edebileceğini savunmuştur. Ancak kendisi de ebedi barışın sadece bir hayal olduğu gerçeğinin farkına varmıştır. Dünya üzerinde insanlık var oldukça, bireysel ve uluslararası düzeyde çıkarların söz konusu olduğu sürece savaşların var olacağı gerçeği ne yazık ki en barışçıl düşünen fikir adamlarınca bile kabul görmektedir. Ne tarihte, ne de günümüzde uluslararası alanda savaşın, yerini tamamen barışa bırakması söz konusu değildir.

Merve Gülçin GÜLEÇ

iletisim@politikadergisi.com

Kaynakçalar:

- 1) Dedeoğlu Beril, *Uluslararası Güvenlik ve Strateji*, İstanbul, YeniYüzyıl Yayınları,2014
- 2) Aydın Mustafa-Günter Brauch Hans-Çelikpala Mitat-Spring Oswald Ursula- Polat Necati, *Uluslararası İlişkilerde Çatışmadan Güvenliğe*, İstanbul, Bilgi Üniversitesi Yayınları,2012

3) Kant Immanuel, *Edebi Barış Üzerine Felsefi Deneme*, Ankara, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1960

Yorumlar

- [Analiz](#) [2]

Kaynak URL (01/05/2024 - 09:37 tarihinde yazdırıldı):

<https://www.politikadergisi.com/okur-makale/uluslararasi-iliskiler-literaturunde-savasin-yerini-barisa-birakmasi-mumkun-mu>

Bağlantılar:

[1] <https://www.politikadergisi.com/pd-uye/merve-gulcin-gulec>

[2] <https://www.politikadergisi.com/category/icerik-kategorileri/analiz>